

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pástor Mihály*

Cím: *Eled a sziget*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bp.

(Hely)

1938. II. 20.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Osztályozás

Tárgy *712.21*

Hely *Margitsziget*

Idő *"1938"*

Személy

ELED A SZIGET

Azt olvasom, hogy 1400 munkás — palélér, kőműves, kubikos, tervező és építő — dolgozik már hetek óta kint a Margitszigeten. Fúr, farag, furdót, ás és fákat irt, hogy helyet csináljon szabadtéri színpadnak, kávéháznak, klubháznak, sporttelepnek és miegymásnak.

Fű, fa megremeg amint a szilaj alkotás-vágy végigszágul téren és pusztán. Új ruhába öltöztetik, sminkelik, tatarozzák: — úgy látszik — még a fekete rigókat is kicserélik és maholnap teljesen kiforgatják eredeti mivoltából a szegény Szigetet.

Arra való ez a nagy készülődés, hogy az eucharista kongresszusra, meg a Szent István-ünnepre érkező külföldieket méltóképen fogadhassuk. Ez a lázas készülődés, ez az ideges vendégvárás valahogyan megbolygatja az emlékeket és feltámasztja a feledésből a Margitsziget legendáját.

Ráskai Lea dominikánus apáca kezeiréséből sillabizálta ki a nagy tudós *Pray* György IV. Béla királyunk boldogtalan leányának, *Boldog Margitnak* legendáját. Két király és egy deli levante, II. Ottokár és Anjou Károly, a szicíliaiak királya, meg egy ismeretlen nevű lengyel főúr versengtek egykoron a királyleány kezéért és Margit mégis a Jézus menyasszonya lett; felvette a dominikánusok fátyolát. A királyleány, kit bíborban-bársonyban pályáltak, örökös szegénységet fogadott. Koldus rongyokban járt-kelt, úgyhogy mikor felséges szülei meglátogatták, koldusöltözetét előzőleg meg kellett foltozni. Erről a csodálatos királyleányról nevezték el a Margit-szigetet.

A nyulak szigete

A Margit-legenda jóval vénebb négyszáz esztendősnél, de a Margitsziget legendája még ennél is régiebb. *Nyulak szigetének* nevezték egykoron Budapest e csodásan szép ékeségét, melyet szerelmesen esókolgatnak a Duna hullámai. A Margitsziget valamikor, nagyon-nagyon régen, a hajdani királyok mulatóhelye és vadászterülete volt. Kis és nagy vadak bujtak meg a sűrű bozóttban. Ezekre vadásztak a királyok és fejedelmek, kiknek szerelmi légyottjairól suttogtak a falombok. Mikor Margit hercegnő felvette a fátyolt, a Szigetre kíváncszott, melyen királyi apja Szűz Mária tiszteletére templomot építtetett a domonkosrendi apácák számára s nyaralót építtetett a maga számára. De a Szigeten az esztergomi érseknek is volt háza, sőt, hogy a Domonkos-rend meghatalmasodott, egész falu támadt a klastrom körül.

Hétszáz esztendő óta sokszor változott a Nyulak-szigetének gazdája; sokan vetélkedtek, torzsalkodtak miatta. Szerencsére, ezekről a sosem vett tudomást a Sziget, amely így tavaszkor minden esztendőben megújul és egyre szebb, egyre gyönyörűbb lesz. Fűje, fája kizöldül; madarai kikeletkor énekelnek a legszebben. Bogarak milliárdjai zsongva-bongva lepik el; kősa szellő játszik a rügyező gallyakkal és virágok illata száll a levegőben.

Száztizennyole esztendeig volt a palatinus familiájé a Sziget. Mikor II. József megszüntette a szerzetesrendeket és elvette a Klarisszáktól a pesti Duna e smaragd színű

ékszerét: a Margitsziget a vallás- és tanulmányi alap birtoka lett. 1790-ben aztán az új nádor: *Sándor* főherceg kapta a Szigetet azzal a feltétellel, hogy érte a kincstár évi 500 forintot fizessen a vallásalapnak. Mikor 1797-ben *József* főherceg lett a nádor, ugyanilyen feltétel mellett vette át a Szigetet és lassacskán gyönyörű parkot varázsolt rája. A palatinus maga is szenvedélyes kertész volt. Maga nyesegette, ojtogatta, tisztogatta a fákat. Ha az államügyek engedték, így tavaszkor ki-kilopódzott a Szigetre és egész nap oltott, szemzett és gyönyörködött a lombosodó fák, rügyező gallyak és virág-erdők gyönyörűségében. Meg lehet érteni, hogy a nádor annyira megszerette ezt a pompázatos földdarabot, hogy örökáron megakarta szerezni a családja számára. A püspökladányi uradalmat elcserélte a piliscsabai alapítványi jószággal, mert a piliscsabai jószághoz tartozott a Margitsziget is. Így lett a Margitsziget a József nádor tulajdona és ez a tulajdonjog szállt nemzedékről-nemzedékre, egészen addig, míg 1908-ban József nádor unokájától *Wekerle* Sándor miniszterelnök meg nem vásárolta a fővárosi pénzalap számára.

A pestieknek, budaiaknak mindig kedves kirándulóhelye volt a Margitsziget. Ha a Duna el nem öntötte — pedig igen gyakran öntötte el tavasszal is, ősszel is — mulatós emberek szívesen töltötték a Szigeten egy-egy nap-sugaras napot. A harmincas esztendőekben egyidőre ugyan eltűntek a közönséget a Szigettől, mert egy alkalommal a jurátusok csúnyán összekaptak a német burgerekkel és alaposan elagyabugyálták őket. Erre aztán a nádor megharagudott és attól fogva jóideig polgárember csak a nádor engedelmével tehetette lábát a Szigetre.

Jókai Mór frja, hogy az ötvenes években

csak a budai partról lehetett átlátogatni a Margitszigetre. A budai Dunaparton a 372-es számú házban volt egy harang. Annak a kongására jött át a Szigetről csónakkal egy révész, aki aztán a kirándulókat átvitte és vissza is hozta. A Szigeten különben lehetett kapni tejet, vaját. A nagy mesemondó még azt is elmondja, hogy *Margit királyleány* unokaöccse: *Kun László* mikor halálos betegen feküdt a kórágyon, csak a szentéletű Margitnak arcára borított fátyola keltette életre újra. Elmondja azt is, hogy Béla macsói herceget, IV. Béla unokáját itt ölték meg.

Ezekkel a történelmi emlékekkel azonban nem igen törődtek azok a szerelmes párok, kik verőfényes délutánokon átlapództak a Szigetre, hogy kéz a kézben, andalogva bolyonghassanak a százados fák lombjai alatt és a rég elpusztult klastromok romjai között.

A híres Fácános

A Sziget a hetvenes esztendőben egészen átalakult, József főherceg azóta nagyobb gondot fordított a parkozásra, a virágkertet-szetre; vízvezeték is építtetett. 1872-ben pedig megkezdtek a Margithíd építését, melyet, mikor elkészült, nagy ünnepek keretében avattak fel. A Margithíd tudva-levően nem érinti a Szigetet, úgyhogy a Margithíd közepéről a Szigetre egy új hídlat kellett építeni s ezt csak 1900-ban avatták fel. 1867-ben *Zsigmond* Vilmos, a híres kútfúró-mérnök a Sziget északnyugati részén 118 méter mélységű kútát fúrt s innen fakad az a nagyszerű, gyógyerejű, kénés és iszapos forrás, mely fölé aztán *Ybl* Miklós tervei szerint fürdőpalotát építettek. Ugyanabban az időben épített kedves nyárilakot József főherceg családjának a Szent Mihály-temp-

lom romjaiból Ybl Miklós. A hetvenes esztendőknél különben volt egy másik nevezetessége is. 1871-ben indult meg a szigeti lóvasút, mely később, mikor a pesti lóvasutat villamosították, átvett néhány rozoga bárkát a Közuli Vaspálya Társaságról és a Sziget igazgatósága még a háború után is egyideig ezeken az ősi közlekedési alkalmatlóságokon fuvarozta a publikumot az Alsószigetről a Felsőszigetre.

A Szigeten volt különben József főherceg híres fácánosa is. Még a múlt század elején hetven darab fácánt kvártélyoztak be a Szigetre és ezek a tarkatollú fácánok nagyon jól érezték magukat a zöld vadonban, amelyről ugyancsak a hetvenes években azt írja Hevesi Lajos, hogy „ez a zöld vadon, ez az örök árnyakkal terhes, merev sudaraktól népes sűrű, komor szigeti rengeteg, keresztül-kasul át van szöve mindenféle csúszómászó zöld fonadékkal.“

Minden nagyra nőtt ezen a Szigeten. A fa, a fű, a virág és a bogarak, meg a lepkék, azonban legnagyobbira nőtt a szúnyog. De nem is ez a legnagyobb vétkük a margitszigeti szúnyogoknak, hanem az, hogy nagyokat tudnak csípni. Úgy látszik, ezek a szúnyogok valóságos erkölcsrendészeti kénszenléte a rendőrségnek. Nyár[†] alkonyatkor, mikor a szerelmes párok andalogva járnakkelnek a romok között és az elhagyott utakon: a szúnyogok megrohanják és összeszúrkálják őket. De a szerelmes párok még ezt is eltűrnek azokért a gyönyörűségekért, melyeket a Sziget kínál nekik.

A sziget költője

A Sziget szépsége, gyönyörűsége, romantikája és poézisa vonzotta Arany Jánost is. József főherceg meginvitálta a fáradt, beteg, öreg költőt, ki élete alkonyán itt töltötte a tavaszt és a nyarat. Arany János itt süttette magát az éltető naptól és itt üldögélt nap-hosszat „a tölgyek alatt“ —, melyeket csak a költő nézett tölgyeknek, mert platánok voltak azok.

*A tölgyek alatt még most is elülök
Bűv kép csalogat, ábrándba merülök,
Hajókerekék
Zubogását hallom...
„Hajrá gyerekek...
Vízimalom!“*

Így énekel az öreg poéta *A tölgyek alatt* című versében.

Kétszáz esztendeig a premontreieké volt a Sziget. Rengeteg ideig uralkodtak rajta a domonkosok; 1714-től 1782-ig a pozsonyi karmelitáké, száztizennyolc esztendeig a palatinus-család birtokában volt. De ezer esztendeig nem beszéltek annyit róla, mint az utolsó huszonnyolc esztendőben, mióta a közmunkatanács a kezelője.

Pásztor Mihály